

УДК 336.712

Кацан А.М.,
здобувач*,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
начальник відділення Хмельницької філії АТ «Укресімбанк»
(м. Кам'янець-Подільський)

ІНВЕСТИВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Вітчизняна економіка упродовж останніх років тримається здебільшого за рахунок аграрного сектора. Підприємства сільського господарства потребують коштів для фінансування своєї поточної діяльності, впровадження новітніх технологій, страхування існуючих ризиків, розбудови торговельної та транспортної інфраструктури. Умови для зниження витрат підприємства, підвищення якості продукції створюються за рахунок впровадження нових технологій, заміни застарілого обладнання, що вимагає одноразових (капітальних) витрат. Ці витрати знаходять відображення в собівартості продукції за допомогою амортизації, але відшкодовуються витрати не лише через собівартість, а й через прибуток. Основні джерела підвищення ефективності виробництва знаходяться в економіці інвестиційного, виробничого та реалізаційного процесів. Необхідність здійснення інвестицій у сільськогосподарські підприємства є об'єктивною через специфіку процесу його виробництва. З цією метою використовуються власні та залучені фінансові ресурси: інвестування та кредитування. Однак аграрний бізнес потрапив у пастку обмеженого доступу до ресурсів за наявності незначної кількості фінансових інструментів на ринку України.

У процесі ринкових перетворень у більшості сільськогосподарських підприємств відбулося скорочення бази власних джерел фінансування господарської діяльності. За таких умов важливе значення мають зовнішні джерела фінансування, у складі яких чільне місце належить кредитним ресурсам банків. Інвестиційне кредитування є традиційною банківською операцією, але участь вітчизняних банків у фінансуванні інноваційних проектів агроформувань ще недостатньо розповсюджена. Отже, для розвитку підприємств недостатньо лише власного фінансування, тому виникає необхідність зовнішнього залучення коштів, важливою складовою яких можна вважати надходження від банківських установ як у формі кредитних, так і інвестиційних ресурсів, що викликає необхідність дослідження взаємовідносин банків і підприємств з огляду на кредитно-інвестиційну діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальну теоретичну платформу з питань інтерпретації категорій «інвестиції» та «інвестиційна діяльність» сформували класики політичної економії Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, А. Сміт, Й. Шумпетер та інші.

Дослідження сучасних актуальних аспектів та проблем інвестиційної діяльності, розвитку кредитно-інвестиційних відносин в аграрному секторі економіки висвітлені в наукових працях таких відомих вітчизняних дослідників: В. М. Алексійчук, Н. В. Валінкевич, Н. Г. Виговська, І. І. Вініченко, К. Б. Волощук, О. Є. Гудзь, О. В. Гаврилюк, М. Я. Дем'яненко, В. В. Іванишин, Л. В. Івченко, М. І. Кісіль, М. Ю. Кожем'якіна, Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. О. Мороз, О. В. Олійник, О. О. Непочатенко, П. Т. Саблук, П. А. Стецюк, Н. С. Прокопенко, О. П. Славкова, Я. С. Янишин, Ю. П. Кашуба, О. В. Шевченко та ін. Їх творчий доробок став науково-методологічною базою інвестування, лізингу, банківського кредитування.

В умовах сьогодення постійно відбуваються різноаспектні процеси, які негативно впливають на економіку, проблематика інвестиційного забезпечення діяльності аграрних підприємств є актуальним питанням для дослідження. Сучасний стан економіки зумовлює численні виклики, відповідати на які потрібно сільськогосподарським підприємствам, які хочуть успішно працювати у нових ринкових

*Науковий керівник: Місюк М.В., д-р екон.наук, професор.

умовах. Тому сільське господарство потребує розробки та впровадження механізмів фінансування, які б давали можливість максимально задовольняти потреби аграріїв у фінансових ресурсах, враховувати та страхувати ризики, залучати інноваційні продукти та з їх використанням виробляти якісну та конкурентоспроможну продукцію.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні інвестиційного забезпечення аграрних підприємств та підприємництва України, виокремленні ключових проблем та визначенні перспективних напрямків удосконалення з урахуванням пріоритетів розвитку, спектру ризиків, характеристик для сучасного інвестиційного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна діяльність здійснюється на основі:

– інвестування, здійснюваного громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;

– державного інвестування, зокрема державної підтримки реалізації інвестиційних проектів, здійснюваного органами державної влади за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів, а також державними підприємствами, установами за рахунок власних і позичкових коштів;

– інвестування, здійснюваного органами місцевого самоврядування;

– іноземного інвестування, здійснюваного іноземними громадянами, юридичними особами та державами;

– спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав [9].

Інвестування в аграрний сектор економіки нашої країни – актуальне питання, яке знаходиться в межах широкого кола інтересів зарубіжних і вітчизняних інвесторів.

Інвестори, що виявляють зацікавленість до сільського господарства України, володіють багатим досвідом роботи в інших країнах, який можливо застосувати. Головним фактором привабливості для них є земля, яка в Україні істотно виграє за якістю й вимагає у два-три рази менше добрив і техніки на гектар, аніж європейський ґрунт. Застосування технологій, апробованих у Європі, в даних умовах дасть максимальний і швидкий ефект [1].

Ю. О. Лупенко зазначає, що інвестиційні процеси у сільському господарстві останнім часом різко загальмувалися внаслідок скорочення фінансових можливостей інвесторів і держави. Відновлення позитивної динаміки інвестицій вимагає радикальних заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості галузі та якнайшвидшої макроекономічної стабілізації у державі [8].

В сучасних умовах господарювання помітною стає тенденція зниження інвестиційної привабливості економіки України. Така ситуація складається внаслідок комплексної взаємодії негативних чинників на інвестиційне середовище: несприятлива економічна ситуація в Україні та світі; нестабільна політична ситуація в Україні; злочинність і корупція; недостатнє інституційне забезпечення інвестиційної діяльності на місцях; неефективні окремі інструменти фінансування капітальних проектів; низька ефективність розподілу та віддача інвестицій; нерозвинена виробнича, соціальна та інноваційна інфраструктура; низька купівельна спроможність значної частини населення; непослідовна та недосконала державна інвестиційна політика; недосконалий механізм галузевих економічних відносин [6; 10; 12; 13]. Відповідно, перелік зазначених чинників сприяє утворенню ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю в Україні.

На думку М. Ю. Кожем'якіна, інвестиційне відродження аграрного сектора економіки може бути прискорене за умови обґрунтованого підходу до визначення пріоритетних напрямів використання коштів інвестиційного призначення. В умовах обмеженості джерел фінансування інвестиційні ресурси слід першочергово спрямовувати на розвиток тих галузей та виробництв, від яких на сучасному етапі можна одержати більший ефект із коротшим строком окупності, а також які спрямовані на розв'язання гострих проблем сільського господарства [7].

Досвід різних країн підтверджує, що для забезпечення розширеного відтворення, сільськогосподарські підприємства використовують залучені фінансові ресурси, серед яких значне місце займає державна підтримка. Оскільки аграрний бізнес має певні особливості, це накладає відбиток на інструменти накопичення та використання фінансових ресурсів у цьому секторі економіки.

Формування інвестиційної привабливості є надзвичайно складним завданням, вирішення якого залежить від низки факторів. Інвестиції в сільське господарство здатні вирішити декілька ключових завдань розвитку економіки: підтримання та стимулювання загального економічного зростання, підтримання екологічної та продовольчої безпеки, зниження рівня бідності у довготерміновій перспективі. Розглянемо динаміку капітальних інвестицій за видами економічної діяльності на основі даних табл. 1.

Аналіз динаміки капітальних інвестицій за видами економічної діяльності на основі даних табл. 1. вказує на те, що у 85 разів більше вкладено у сферу адміністративного та допоміжного обслуговування, у 11 разів більше у транспорт, складське господарство, у 6 раз у сільське, лісове та рибне господарство, а в цілому за всіма видами економічної діяльності підприємств більше у 3,5 раза.

Менше капітальних інвестицій направлено у фінансову та страхову діяльність, тимчасове розміщування й організацію харчування, надання інших видів послуг.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності підприємств у Хмельницькій області, тис. грн

	Роки								Відношення 2017 р. до 2010р., %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Усього	2947584	3546804	3489339	3637605	4078277	6809321	9123259	10499875	356
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	443867	827817	1158779	836494	826537	1585237	1840500	2735027	616
Промисловість	1155444	1275639	663902	888633	924104	1169708	2064753	2569965	222
Будівництво	829048	735963	954060	905996	852699	1516269	1158690	856303	103
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	93388	117615	105366	111186	91366	149351	249882	338607	363
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність:	31920	53651	121908	249283	110114	132603	234641	364415	11 раз
наземний і трубопровідний транспорт	16891	35592	39190	45370	43661	87368	149836	217033	13 раз
складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	14725	17627	82578	203238	65833	44109	84805	147382	10 раз
Тимчасове розміщування й організація харчування	4350	5505	4478	3067	2853	5155	3862	3111	71,5
Інформація та телекомунікації	5013	5788	5907	4869	4193	9885	7023	3002	60,0
Фінансова та страхова діяльність	593	668	855	142	149	211	191	160	27
Операції з нерухомим майном	106525	50144	151253	160147	150357	207691	188105	279165	262
Професійна, наукова та технічна діяльність:	5493	17601	29302	15107	16253	20368	18739	26102	475
діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження, діяльність головних управлінь (хедофісів)	4532	13873	26908	11280	11989	18786	15515	23685	523

продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
наукові дослідження та розробки	35	766	1151	96	76	170	392	... ¹	-
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	26261	118070	40329	280379	909297	1579883	2524926	2234430	85 раз
Державне управління оборона; обов'язкове соціальне страхування	165778	255033	188332	127755	136586	269249	671797	878637	5 раз
Освіта	24832	29811	16723	17932	13719	45181	42902	46366	1,9 раз
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	39914	45103	37034	28154	36139	113722	108007	149644	3,75 раз
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	11310	2610	2151	3280	1671	3010	5358	12908	1,1 раз
Надання інших видів послуг	3848	5786	8960	5181	2240	1798	3883	2033	52,8

¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Джерело: розраховано автором на основі [5]

Слід відмітити також, що за аналізований період змінилась структура інвестиційного портфеля по секторах економіки, а саме зростає найбільше питома вага діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; сільського, лісового та рибного господарств; оптової та роздрібно торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорту, складського господарства; мистецтва, спорту, розваг та відпочинку; державного управління й оборони; обов'язкового соціального страхування. На фоні нижчих темпів приросту обсягів інвестицій у промисловість суттєво зменшилась їх питома вага.

На думку Л. В. Івченко, найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування капіталовкладень. Тоді основною передумовою визначення оптимальної структури таких джерел може бути детальний аналіз: по-перше, можливого обсягу внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень; по-друге, можливого обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного з подорожчанням капітальних витрат.

На сьогодні існує досить широкий вибір можливих джерел фінансування інвестиційних ресурсів підприємства. Однак деякі з них мають багато вад. Обираючи шляхи залучення додаткових інвестицій, підприємство має обирати найоптимальніші, причому не лише ті, що мають більше переваг порівняно з іншими джерелами, а також є найдоцільнішими саме для конкретного підприємства з урахуванням його фінансового стану на сьогодні та прогнозований рівень розвитку на майбутнє [2].

Динаміка капітальних інвестицій за видами активів зведена в табл. 2.

Таблиця 2

Капітальні інвестиції за видами активів, тис. грн

1	Роки								Відношення 2017р. до 2010р., %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Усього	2947584	3546804	3489339	3637605	4078277	6809321	9123259	10499875	356
Інвестиції у матеріальні активи	2941337	3522464	3463892	3618481	4062248	6752840	9098046	10455536	355
житлові будівлі	795730	623927	863354	1110643	1578646	3035187	3618909	2934024	369
нежитлові будівлі	712024	647597	1019157	699351	620505	846396	862603	1593470	224

продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
інженерні споруди	653656	956353	351666	397623	344668	433392	804477	1029917	158
машини, обладнання та інвентар	589731	952609	894044	999286	1092647	1833025	2732887	3473322	589
транспортні засоби	110164	232619	221826	246681	261474	419912	861197	1140405	10,35 раз
земля	6033	10968	4526	3390	13771	24682	14035	18842	312
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	40239	59838	63335	87267	88238	77383	72710	101980	253
інші матеріальні активи	33760	38553	45984	74240	62299	82863	131228	163576	485
Інвестиції у нематеріальні активи	6247	24340	25447	19124	16029	56481	25213	44339	710
з них:									
програмне забезпечення та бази даних	2327	3530	4189	7977	7560	48443	19113	16719	718
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	252	1505	3530	2723	5948	3125	1994	6292	25 раз

Джерело: побудовано автором на основі даних Головного управління статистики у Хмельницькій області

Аналіз інвестицій в Хмельницькій області за видами активів на основі даних, наведених в табл. 2, вказує на зростання обсягів інвестування за всіма видами активів. Слід відмітити вдвічі швидші темпи росту інвестування на нематеріальні активи. Особливо виросли обсяги інвестування серед нематеріальних активів на ОПІВ та програмне забезпечення, а з матеріальних на: транспортні засоби, машини, обладнання та інвентар, житлові будинки. Найменше інвестицій залучено на інженерні споруди та довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва.

Такі зміни вказують на структурні зрушення в економіці, але потребують корегування по видах активів, особливо довгострокового користування, програмного забезпечення, комерціалізації ОПІВ для уникнення проблем у галузевому розвитку на перспективу. Результати проведених розрахунків показують, що за аналізований період зросли обсяги інвестування за всіма джерелами, за виключенням інших джерел фінансування (табл. 3).

Таблиця 3

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування, тис. грн

1	Роки								Відношення 2017р. до 2010р., %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Усього	2947584	3546804	3489339	3637605	4078277	6809321	9123259	10499875	356
у тому числі за рахунок коштів державного бюджету	94207	167089	78351	69074	36997	134495	326518	400668	425
коштів місцевих бюджетів	138566	152090	158048	168909	204008	538244	726530	1031410	744

продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
власних коштів підприємств та організацій	1117398	1518313	2012807	1896342	1857843	2910695	4006544	5075809	454
кредитів банків та інших позик	536245	995537	286087	362397	303835	217979	510239	1115968	208
коштів іноземних інвесторів	247813	7348	4864	4966	3770	371	–	–	-
коштів населення на будівництво житла	591735	465788	667395	882020	1436094	2601821	3317822	2690497	455
інших джерел фінансування	221620	240639	281787	253897	235730	405716	235606	185523	84

Джерело: побудовано автором на основі даних Головного управління статистики у Хмельницькій області

Потрібно зауважити, що у базовому 2010 році основними джерелами інвестування виступали власні кошти підприємств, населення на будівництво житла, кредитів банків та інших позик. У звітному 2017 році інвестиції надходять у першу чергу з коштів місцевих бюджетів, власних коштів підприємств та організацій, коштів населення на будівництво житла та коштів державного бюджету, кредитів банків та інших позик. За два останні роки зовсім не надходять кошти від іноземних інвесторів. Оскільки нині Україна та більшість її регіонів і підприємств відчувають нестачу власних фінансових ресурсів, все більшого значення набуває залучення різноманітних джерел, в т.ч. іноземних інвестицій.

Держава покликана створити іноземним інвесторам належне для їх діяльності в Україні економічне середовище, чому сприятимуть: введення державних гарантій реалізації найбільш ефективних проектів, що передбачають залучення іноземних інвестицій; розроблення комплексної програми стимулювання вітчизняних та іноземних інвестицій в аграрну сферу; визначення переліку пріоритетних галузей, виробництв та підприємств, яким надаватиметься пільговий режим оподаткування.

Враховуючи факт, що сільське господарство є основою продовольчої безпеки країни, необхідно реалізувати відповідні вдосконалення на кожному рівні управління інвестиційною діяльністю. Фінансовий фактор інвестиційної привабливості як інноваційний – багатогранний. При підвищенні темпів інфляції на 1% динаміка інвестиційної активності знижується у середньому на 0,4% [3]. Ще одним суттєвим чинником, який впливатиме на рейтинг України, є високий ризик оголошення дефолту. На інвестиційний процес істотно впливає стан ринку кредитного капіталу, тобто рівень розвитку кредитно-фінансової інфраструктури території.

На державному рівні необхідно вдосконалити законодавчо-нормативну базу інвестиційної діяльності; впровадити ряд новацій, спрямованих на підтримку підприємств, які самофінансують інвестиційні процеси; змодельювати фундаментальну основу інформаційного супроводу інвестиційних процесів; розробити та впровадити дієві заходи з метою зниження ризиків, які характерні для інвестиційної діяльності України.

Тому держава повинна: забезпечити інвесторам належну правову базу, яка дозволила б сформувати в нашій країні сприятливий інноваційно-інвестиційний клімат; створити належні соціально-економічні умови для новітніх розробок; побудувати відповідну систему інженерно-технічного забезпечення АПК; сприяти формуванню повноцінного ринку землі; збільшувати обсяги вкладень в основний капітал, особливо – у нове будівництво і реконструкцію діючих підприємств; забезпечувати послідовне зниження банківських кредитних ставок і збереження пільг щодо оподаткування АПК; сприяти залученню в АПК прямих іноземних інвестицій та ін.

На регіональному рівні потрібно покращити інфраструктуру сільських територій; удосконалити інструменти координації сільськогосподарських підприємств з потенційними інвесторами; створити умови для формування сприятливого інвестиційного клімату; здійснити заходи щодо усунення чинників на регіональному рівні, що знижують інвестиційну активність; створити регіональний центр консультування інвесторів, зацікавлених осіб в інвестиційному процесі; сприяти співпраці бізнесу з науковими установами.

На рівні суб'єкта господарювання необхідно проводити та аналізувати результати SWOT-аналізу інвестиційної привабливості підприємства; формувати інвестиційну політику з урахуванням ключових проблемних питань та ризиків, характерних для інвестиційної діяльності; впроваджувати інноваційні інструменти управління тощо.

На макрорівні: найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування капітальних вкладень. Основною передумовою визначення оптимальної структури таких джерел може бути детальний аналіз можливого обсягу внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень та можливого обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного з подорожчанням капітальних витрат.

Обираючи шляхи залучення додаткових інвестицій, підприємство має обирати найоптимальніші, причому не лише ті, що мають більше переваг порівняно з іншими джерелами, а також є найдоцільнішими саме для конкретного підприємства з урахуванням його фінансового стану на сьогодні та прогнозованого рівня розвитку на майбутнє.

Висновки з проведеного дослідження. Доведено, що структурні зрушення в економіці викликають необхідність зовнішнього залучення коштів, таких як надходження від банківських установ у формі кредитних і інвестиційних ресурсів, але вони потребують корегування по видах активів, особливо довгострокового користування, програмного забезпечення, комерціалізації ОПІВ для уникнення проблем у галузевому розвитку на перспективу. На сьогодні сільськогосподарські підприємства відчують нестачу власних фінансових ресурсів для оновлення довгострокових біологічних активів рослинництва та тваринництва, матеріально-технічного забезпечення. Одним із напрямків переоснащення суб'єктів господарювання аграрної сфери є інвестиційна діяльність. Дія негативних чинників в політико-економічному соціумі країни призводить до утворення ризиків для інвестиційної діяльності. Відповідно, в умовах державного та регіонального дефіцитів фінансових ресурсів аграрні підприємства самофінансують капітальні інвестиції.

Пропонуємо з метою підвищення інвестиційної привабливості та вдосконалення інвестиційної політики в країні впровадити відповідні вдосконалення на рівні держави, регіону та підприємства. Так, на рівні держави слід сформувати сприятливий інвестиційний клімат в АПК у напрямі переорієнтації її на повне забезпечення інвестиційних потреб сільськогосподарських підприємств, стимулювати інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання, в тому числі шляхом розширення можливостей отримання підприємствами гарантій уряду на здійснення інвестиційних проектів, а на регіональному рівні – підвищити рівень розвитку кредитно-фінансової інфраструктури території та співпраці зацікавлених осіб.

Доведено, що необхідно посилити роль інвестиційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та вдосконалити її механізми шляхом тісної співпраці банків та інших фінансово-кредитних установ, місцевих органів виконавчої влади з об'єднаннями підприємців та окремими керівниками суб'єктів господарської діяльності, що значно покращить умови залучення зовнішніх інвестицій у виробництво, а також у розвиток сільських територій; також слід скласти перелік пріоритетних галузей, виробництв та підприємств, яким надаватиметься пільговий режим оподаткування. Крім того, пропонуємо реформувати амортизаційну систему в інвестиційному напрямі шляхом стимулювання використання амортизаційного фонду підприємства за призначенням та вдосконалення методики нарахування амортизації.

Доведено, що запровадження жорсткого контролю за виконанням інвестиційних договорів з боку підприємств та державних органів влади дозволить мінімізувати випадки необґрунтованого виділення й нецільового використання коштів. З боку сільськогосподарських підприємств слід активніше входити в інвестиційне середовище, брати участь в інвестиційних форумах та пропонувати свої інвестиційні проекти, підвищувати ефективність діяльності й рентабельності для формування привабливого інвестиційного іміджу, здійснювати оптимальний розподіл вільних фінансових ресурсів між сферами діяльності, а також проводити моніторинг інвестиційних об'єктів і правильно визначати ефект від здійснення інвестицій.

Подальшого опрацювання потребує механізм інвестиційного забезпечення, обґрунтування перспективних джерел та формування моделей розвитку інвестиційної діяльності та привабливості сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм та підвищення ефективності інвестування; підтримання та стимулювання загального економічного зростання, екологічної та продовольчої безпеки, зниження рівня бідності.

Бібліографічний список

1. Гаврилук О.В., Лупенко Ю.О. Інвестування в агросектор: ідентифікація та напрями усунення перешкод. *Економіка АПК*. 2009. № 6. С. 63-68.
2. Івченко Л.В. Шляхи залучення додаткових капітальних інвестицій. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. № 19. С. 278-285.
3. Інвестиції – шлях до ефективного економічного розвитку територій: кращі практики, бар'єри та перешкоди і способи їх подолання на прикладі Дніпропетровської та Львівської областей : аналітичне дослідження. Київ, 2013. 119с.
4. Інвестиційний клімат в Україні. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat> (дата звернення: 05.05.2018).
5. Капітальні інвестиції в Україні: статистичний бюлетень. Київ, 2018. 44 с.

6. Кісіль М.І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства. *Економіка АПК*. 2012. № 9. С. 36-39.
7. Кожем'якіна М.Ю. Інвестиційне забезпечення як основа розвитку аграрної економіки України. *Економіка АПК*. 2009. № 12. С. 68-73.
8. Лупенко Ю.О., Лупенко Є.І. Фінансування інвестицій у сільськогосподарське виробництво. *Економіка АПК*. 2010. № 10. С. 122-125.
9. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII.URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/page> (дата звернення: 02.05.2018).
10. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів: національний проект. Київ, 2014. 389 с.
11. Сільське господарство України: статистичний збірник. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.05.2018).
12. Шевченко О.В. Інструменти підвищення інвестиційної спроможності регіонів у контексті розкриття внутрішнього потенціалу розвитку: аналітична записка. URL: http://www.niss.gov.ua/articles/1658/#_ftnref3 (дата звернення: 02.05.2018).
13. Янишин Я.С., Кашуба Ю.П. Привабливість міжнародних інвестицій в Україні. *Економіка АПК*. 2012. № 7. С. 63-69.

References

1. Havryliuk, O.V. and Lupenko, Yu.O. (2009), "Investment in the agricultural sector: identification and elimination of obstacles directions", *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 63-68.
2. Ivchenko, L.V. (2012), "Ways to attract additional capital investment", *Finansy, oblikaudyt*, no. 19, pp. 278-285.
3. *Investytsii – shliakh do efektyvnoho ekonomichnoho rozvytku terytorii: krashchi praktyky, bariery ta pereshkody I sposoby yikh podolannia na prykladi Dnipropetrovskoi ta Lvivskoi oblastei: analitychne doslidzhennia* (2013) [Investments – a way to the economic development of areas: best practices, barriers and obstacles and ways to overcome them by the example of Dnipropetrovsk and Lviv regions: analytical study]. Kyiv, Ukraine, 119 p.
4. *Investytsiinyi klimat v Ukraini* [The investment climate in Ukraine], available at: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat> (access date May 5, 2018).
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018), *Kapitalni investytsii v Ukraini: statystychnyi biuleten* [Capital investment in Ukraine], Kyiv, Ukraine, 44 p.
6. Kasil, M.I. (2012), "Strategic directions of investment support agricultural development", *Ekonomika APK*, no. 9, pp. 36-39.
7. Kozhemiakina, M.Yu. (2009), "Investment security as the basis of the agrarian economy of Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 12, pp. 68-73.
8. Lupenko, Yu.O. and Lupenko, Ye.I. (2010), "Financing investment in agricultural production", *Ekonomika APK*, no. 10, pp. 122-125.
9. Verkhovna Rada Ukrainy (1991), *Pro investytsiynu diialnist* [About investment activity], Zakon Ukrainy dated 18.09.1991 no. 1560-XII, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/page> (access date May 2, 2018).
10. *Reitynh investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv: natsionalnyi proekt* (2014), [Rating investment attractiveness of regions, national project], Kyiv, Ukraine, 389 p.
11. *Sil'ske hospodarstvoi Ukrainy* [Agriculture of Ukraine: statistical collection], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (access date May 2, 2018).
12. Shevchenko, O.V. "Tools to increase the investment capacity of the regions in the context of the disclosure of internal capacity development", available at: http://www.niss.gov.ua/articles/1658/#_ftnref3 (access date May 2, 2018).
13. Yanyshyn, Ya.S. and Kashuba, Yu.P. (2012), "The attractiveness of foreign investment in Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 7, pp. 63-69.

Кацан А.М. ИНВЕСТУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мета. Дослідження інвестиційного забезпечення аграрних підприємств та підприємництва України, виокремлення ключових проблем та визначення перспективних напрямків удосконалення з урахуванням пріоритетів розвитку, спектру ризиків, характерних для сучасного інвестиційного середовища.

Методика дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, системний, логічний і аналітичний. У процесі дослідження застосовано загальнонаукові методи: економіко-статистичний – для узагальнити тенденції інвестиційного розвитку аграрних підприємств; табличний – для наочного відображення результатів дослідження обсягів, джерел капітальних інвестицій за видами економічної діяльності підприємств та активів; абстрактно-логічний – при формуванні висновків і пропозицій.

Результати. Узагальнено тенденції інвестиційного розвитку аграрних підприємств в Хмельницькій області та Україні; систематизовані обсяги і основні джерела фінансування інвестиційної діяльності, способи активізації інвестиційного підприємництва; виокремлено пріоритетні напрями інвестування підприємств. Встановлено, що

ефективний розвиток економіки можливий лише за умови активізації інвестиційної діяльності підприємств, який має бути пріоритетним напрямком перспективного соціально-економічного розвитку. Інвестування підприємств повинно бути направлено на модернізацію, технічне переозброєння, що сприятиме нарощуванню обсягів виробництва, підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та зростанню добробуту населення, рейтингам, іміджу України на світовому рівні.

Рекомендовано запровадити жорсткий контроль за виконанням інвестиційних договорів з боку підприємств та державних органів влади з метою недопущення випадків необґрунтованого виділення й нецільового використання коштів. З боку сільськогосподарських підприємств слід активніше входити в інвестиційне середовище, брати участь в інвестиційних форумах та пропонувати свої інвестиційні проекти, підвищувати ефективність діяльності й рентабельності для формування привабливого інвестиційного іміджу, здійснювати оптимальний розподіл вільних фінансових ресурсів між сферами діяльності, а також проводити моніторинг інвестиційних об'єктів і правильно визначати ефект від здійснення інвестицій.

Встановлено, що подальшого опрацювання потребує механізм інвестиційного забезпечення, обґрунтування перспективних джерел та формування моделей розвитку інвестиційної діяльності та привабливості сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм та підвищення ефективності інвестування; підтримання та стимулювання загального економічного зростання, екологічної та продовольчої безпеки, зниження рівня бідності.

Наукова новизна. Удосконалено наукові підходи до інвестування розвитку аграрних підприємств; подальшого вивчення питання впливу на розвиток економіки; визначення напрямів активізації інвестиційної діяльності підприємств для реалізації програм соціально-економічного розвитку, яка базується на цілях економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, підвищення іміджу України.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані інвесторами, підприємствами та бізнесом, організаціями і населенням для активізації інвестиційного розвитку, що потребує комплексного врегулювання і стосується як необхідності підтримки реального сектора економіки з боку держави, так і стимулювання фінансового, підприємницького секторів до активізації інвестування; розширення джерел та асортименту інвестиційних продуктів, запровадження нових технологій, задоволення попиту споживачів, освоєння нових ринків, державної підтримки та розробки і реалізації інвестиційної стратегії підприємств.

Ключові слова: держава, інвестиції, кредити, активи, джерела, продукти, стратегія, підприємство, потреби, розвиток, діяльність.

Katsan A.M. INVESTING OF DEVELOPMENT OF AGRARIAN ENTERPRISES

Purpose. Researching of investment support of agrarian enterprises and entrepreneurship in Ukraine, separating of key issues and determining of perspective orders of improving with taking in account priorities of development and range of risks which are inherent to current investment environment.

Methodology of research. Dialectical methods of scientific cognition, systematic, logical and analytical methods are used to achieve the purpose and to resolve problems. General scientific methods are used in the process of research. Among these methods are: economic and statistic method which is used to generalize trends of investment development of agrarian enterprises; tabular method to demonstrate results of research of volume and sources of capital investments by types of economic activities of enterprises and assets; abstract and logical to configure the conclusions and propositions.

Findings. The trends of investment development of agrarian enterprises of Khmelnytskyi Region and of Ukraine are generalized. Volume and main sources of financing into investment activity and ways of activation of investment entrepreneurship are systemized. Priority orders of investment of enterprises are separated. There is found out that the effective development of economy as a priority order of perspective social and economic development is possible only on condition of activating of investment activity of enterprises. Investment of enterprises would be aimed to modernization, technical rearmament to support extending of manufacturing volume, increasing of effectiveness, and of competitiveness, and arising of citizens' welfare, and improving of image of Ukraine in the world.

Hard control on implementing of investment agreements by enterprises and by bodies of authority to prevent to cases of unjustified allocation and misuse of funds is recommended to establish. Agrarian enterprises have to be more active involved into the investment environment. They have to take part in investment forums and to offer their investment projects, to increase their effectiveness of activity and profitability to form an attractive investment image, to carry out the optimal distribution of free financial resources between spheres of activity, and also to carry out monitoring of investment objects and to estimate correctly an effect on investment.

There is found out that the mechanism of investment support demands the following working out. Besides, perspective sources of investment activity have to be grounded as well as models of development of investment activity and investment attractiveness of agricultural enterprises in different legal forms, and as increasing of investment efficiency. The support and stimulating of general economic arising, ecological and food safety, decreasing of poverty level demand the following working out too.

Originality. Scientific approaches to investment into development of agrarian enterprises are improved. The issue on influencing of investment of agrarian enterprises to development of economy is researched. Orders of activation of investment activity of enterprises, which is based on purposes of economic arising and providing of competitiveness domestic goods in the world market as well as improving of image of Ukraine, to implement programs of social and economic development, are defined.

Practical value. Results of research can be used by investors, enterprises and business environment, and organizations and citizens to activate an investment development, which demands a comprehensive settlement and is related to necessity to support a real sector of the economy by the state as well as necessity to stimulate financial and entrepreneurial sectors to investment activity. In the process of using of the results of research it is necessary to take into account that the investment development also demands diversification of investment goods, introduction of new

technologies, meeting the needs of consumers, development of new markets, and support by the state and, working out and implementing of investment strategy of enterprises.

Key words: state, investments, loans, assets, funds, goods, strategy, enterprise, demands, development, activity.

Кацин А.М. ИНВЕСТИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель. Исследование инвестиционного обеспечения аграрных предприятий и предпринимательства Украины, выделение ключевых проблем и определения перспективных направлений совершенствования с учетом приоритетов развития, спектра рисков, характерных для современной инвестиционной среды.

Методика исследования. Для достижения цели и выполнения задач исследования использованы диалектический метод научного познания, системный, логический и аналитический. В процессе исследования применены общенаучные методы: экономико-статистический - для обобщения тенденций инвестиционного развития аграрных предприятий; табличный - для наглядного отображения результатов исследования объемов, источников капитальных инвестиций по видам экономической деятельности предприятий и активов; абстрактно-логический - при формировании выводов и предложений.

Результаты. Обобщены тенденции инвестиционного развития аграрных предприятий в Хмельницкой области и Украине; систематизированы объемы и основные источники финансирования инвестиционной деятельности, способы активизации инвестиционного предпринимательства; выделены приоритетные направления инвестирования предприятий. Установлено, что эффективное развитие экономики возможно лишь при условии активизации инвестиционной деятельности предприятий, которое должно быть приоритетным направлением перспективного социально-экономического развития. Инвестирование предприятий должно быть направлено на модернизацию, техническое перевооружение, что будет способствовать наращиванию объемов производства, повышению эффективности, конкурентоспособности и росту благосостояния населения, рейтингам, имиджа Украины на мировом уровне.

Рекомендуется ввести жесткий контроль за выполнением инвестиционных договоров со стороны предприятий и государственных органов власти с целью недопущения случаев необоснованного выделения и нецелевого использования средств. Со стороны сельскохозяйственных предприятий следует активнее входить в инвестиционную среду, участвовать в инвестиционных форумах и предлагать свои инвестиционные проекты, повышать эффективность деятельности и рентабельности для формирования привлекательного инвестиционного имиджа, осуществлять оптимальное распределение свободных финансовых ресурсов между сферами деятельности, а также проводить мониторинг инвестиционных объектов и правильно определять эффект от осуществления инвестиций.

Установлено, что дальнейшей обработки требует механизм инвестиционного обеспечения, обоснование перспективных источников и формирования моделей развития инвестиционной деятельности и привлекательности сельскохозяйственных предприятий различных организационно-правовых форм и повышение эффективности инвестирования; поддержание и стимулирование общего экономического роста, экологической и продовольственной безопасности, снижения уровня бедности.

Научная новизна. Усовершенствованы научные подходы к инвестированию развития аграрных предприятий; дальнейшему изучению вопроса влияния на развитие экономики; определения направлений активизации инвестиционной деятельности предприятий для реализации программ социально-экономического развития, основанной на целях экономического роста и обеспечения конкурентоспособности отечественной продукции на мировом рынке, повышения имиджа Украины.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть использованы инвесторами, предприятиями и бизнесом, организациями и населением для активизации инвестиционного развития, требующего комплексного урегулирования и касающегося как необходимости поддержки реального сектора экономики со стороны государства, так и стимулирования финансового, предпринимательского секторов к активизации инвестирования; расширения источников и ассортимента инвестиционных продуктов, внедрения новых технологий, удовлетворения спроса потребителей, освоения новых рынков, государственной поддержки и разработки и реализации инвестиционной стратегии предприятий.

Ключевые слова: государство, инвестиции, кредиты, активы, источники, продукты, стратегия, предприятие, потребности, развитие, деятельность.